

**IQTISODIY RIVOJLANISH SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA VA EKSPORT
LOGISTIKANI TASHKIL ETISH AXAMIYATI. (QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI MISOLIDA)**

*Toshkent Davlat Agrar Universiteti
Agroiqtisodiyot va turizm kafedrası Logistika agrologistika
Mutaxassisligi 2-kurs magistratura talabasi*

Qasimova Iroda G'ayrat qizi

Toshkent Davlat Agrar Universiteti

"O'simlikshunsluk va moyli ekinlar" kafedrası 2-kurs magistratura talabasi

Otajanov Otabek Umidbek o'g'li

Ilmiy rahbar I.F.D., Dotsent A.Madaliyev.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada iqtisodiy rivojlanish samaradorligi, ushbu jarayonda eksport logistikasini o'rni haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Transport-logistika, yalpi ichki maxsulot, ichki bozor, kapital, xo'jalik, yetkazib berish, transport.*

Ma'lumki, har bir mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida uning qon tomiri bo'lgan transport-logistika tizimi juda muhim ahamiyatga ega. Jahonda, ayniqsa globallashuv sharoitida milliy, mintaqa va xalqaro darajalarda transport-logistika xizmatlarini sifatli ko'rsatish tobora katta ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur jarayonda avtotransport xizmatlari bozori muhim segment sifatida o'rin tutib, "dunyoda yalpi ichki mahsulotdagi uning ulushi 6,8 foizini tashkil etdi". Bugungi kunda dunyoda yuz berayotgan globallashuv jarayonlarida transport infratuzilmasining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Tahlilning natijalariga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda mahsulot va xizmatlar tannarxida transport sohasining ulushi 8-9 foizni tashkil qilib, mazkur ko'rsatkich dengiz yo'llariga to'g'ridan-to'g'ri chiqish imkoniyati bo'lmagan mamlakatlarda 1,5 barobargacha yuqori bo'lmoqda. Bular o'z navbatida transport-logistika korxonalarining raqobat salohiyatidan samarali foydalanish zaruratini yanada dolzarblashtirmoqda. Samarador transport-logistika tizimi ichki bozorda tayyor mahsulot va xom-ashyo harakatini optimallashtirish orqali tovar va xizmatlarning xaridorlar uchun qulay sharoit va arzon narxlarda yetkazib berilishini ta'minlaydi, bozordagi raqobatni rag'batlantiradi. Tashqi bozorda esa mamlakatning iqtisodiy raqobatbardoshligini oshiradi va jahon iqtisodiyotiga integratsiya jarayonini tezlashtiradi.

Iqtisodiy rivojlanish samaradorligini ta'minlash, bir mamlakatning iqtisodiy faoliyatining o'sishiga va oliy darajadagiga bog'liq muhim maqsad hisoblanadi. Samaradorlik, bir mamlakatning iste'mol qiluvchilarining sifatli tovarlar va xizmatlarga ega bo'lishi orqali oshirilgan daromad va tijorat hisoblanadi. Samaradorlikni oshirish uchun quyidagi masalalar muhim ahamiyatga ega:

1. **Infrastruktur.** Yaxshi rivojlangan infrastruktur, transport tarmoqlari, kommunikatsiya vositalari va energiya tizimi kabi asosiy elementlardan iboratdir. Bu

elementlar, iqtisodiy faoliyatni yo'lga qo'yishda katta ahamiyatga ega bo'lib, samaradorlikni ta'minlash uchun yaxshi holatlarda bo'lishi kerak.

2. Kapital. Sarmoyaviy resurslar, iqtisodiy faoliyatning rivojlanishida yuqori samaradorlikka erishish uchun zarurdir. Kapitalning samarador sarmoyasi sifati va uning qo'shilmagan resurslar bilan ishlash imkonini ta'minlash muhimdir.

3. Inovatsiya va texnologik rivojlanish. Yangi inovatsion texnologiyalar bilan ishlash, iqtisodiy rivojlanishning samaradorligini oshirishi mumkin. Inovatsiya va texnologik rivojlanish, maksimal samaradorlik va ishlab chiqarishning sifati oshirishi mumkin.

4. Ishlab chiqarish va sanoat. Ishlab chiqarish sohasida katta darajada rivojlanish, iqtisodiy faoliyatning samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, yangi ish joylari yaratilishi va ishlab chiqarish jarayonida avtomatlashtirish muhimdir.

5. Iqtisodiy tizimning tashkiliy qurilmalari. Samimiy iqtisodiy tizimning mavjudligi, iqtisodiy faoliyatning to'g'ri tartibda bajarilishi va uning samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, davlatlar tomonidan qo'llaniladigan siyosat usullari va qonunlar orqali ta'minlanishi kerak.

6. Xalqaro munosabatlar va savdo aloqalarining o'rnatilishi. Xalqaro munosabatlar bilan ishlash va savdo aloqalarining o'rnatilishi, mamlakatning iqtisodiy faoliyatining rivojlanishi uchun katta imkoniyatlarni ochildi.

Bu faktorlar birgalikda samimiylilik bilan amalga oshirilsa, iqtisodiy rivojlanish samaradorligini ta'minlash mumkin bo'ladi.

Iqtisodiy rivojlanish samaradorligini ta'minlash uchun eksport logistikasini tashkil etishning bir necha mohiyatlari mavjud. Bu mohiyatlar quyidagilardir:

1. Yaxshi transport tizimi: Eksport logistikasi uchun yaxshi transport tizimi juda muhimdir. Bu, tovarlarni yetkazib berish, qabul qilish va o'tkazish jarayonlarini osonlashtiradi. Qulay va samarali transport vositalari, yuqori sifatli yo'l va portlarga kirishning tezligi iqtisodiy rivojlanish uchun katta ahamiyatga ega.

2. Tovarlar uchun ma'lumot va tahlil: Eksport logistikasi hamda iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda tovarlar uchun ma'lumot va tahlil muhim ahamiyatga ega. Tovarlar xavfsizligi, sifati va tarkibidagi moddalar haqida to'liq ma'lumotni saqlash va taqdim etish bu jarayonni samarali o'tkazadi.

3. Tolov jarayoni: Eksport logistikasida tolov jarayoni ham muhim ahamiyatga ega. Tolov usullari yengil bo'lishi, xavfsizlikni ta'minlashi va xorijiy banklar bilan hamkorlikning oson bo'lishi iqtisodiy rivojlanishni barqaror qilish uchun muhimdir.

4. Xorijiy bozorlarga kirish: Samarador eksport logistikasini tashkil etishda xorijiy bozorlarga kirishning osonligi va yuqori natijalar olishning muhim ahamiyatga ega. Xorijiy bozorga kirish uchun kerakli huquqiy va iqtisodiy imkoniyatlarni ta'minlash, eksport litsenziyalarini olish va xavfsizlikni ta'minlash shartlariga rioya qilish zarur.

5. Kommunikatsiya: Eksport logistikasi uchun tovarlar va xizmatlarni sotib olish jarayonida yaxshi kommunikatsiya tizimi ham muhimdir. Xaridorlar bilan xorijiy

mijozlarning tez aloqasi, ma'lumot almashinuvining sifati, elektron muloqot vositalari xizmat ko'rsatuvchi va sotuvchi taraflarning bir-biriga moslashishini ta'minlaydi.

6. Rivojlanayotgan mamlakatning iqtisodiy sohalari: Eksport logistikasi samaradorligini ta'minlashda rivojlanayotgan mamlakatning iqtisodiy sohalari ham juda ahamiyatli. Sifatli tovarlar ishlab chikarish, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, investitsiyalar, sertifikatlar va malakaviy kadrlar bilan taminlash iqtisodiy rivojlanishni samarali o'tkazadi.

Bu faktlar eksport logistikasini ta'minlashni samarador qiladigan asosiy mohiyatlar bo'lib, ularga amal qilish iqtisodiy rivojlanishni yanada oshirishi mumkin.

Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda eksport logistikasi ahamiyati qishloq xojaligi korxonalarida misolida katta ahamiyatga ega. Eksport logistikasi, qishloq xojaligi korxonalarida uchun mahsulotlarni chiqarish, transport qilish va yetkazib berish jarayonlarini tashkil etishda juda muhim rol o'ynaydi. Bu logistika tizimi, mahsulotlar olib kelinish va yetkazib berilish jarayonlarining samaradorligini ta'minlaydi.

Eksport logistikasining samaradorligi quyidagi yo'llarda ko'rsatilishi mumkin:

1. Transport vositalari: Eksport logistikasi uchun yaxshi tuzilgan transport tarmog'i ko'plab foydalangan xojalik korxonalariga yordam beradi. Mos keladigan transport vositalari (avtomobillar, konteynerlar, avia- va temiryo'l, suv yo'llari kabi) orqali mahsulotlar tez va samarali tarzda yetkazib berilishi ta'minlanadi.

2. Sklad xo'jaligi: Eksport qilingan mahsulotlarni saqlash uchun mos skladlarni tashkil etish juda muhimdir. Sklad xo'jaligi xojalik korxonalariga tovarlarni to'plash, saqlash va yetkazib berish jarayonlarini optimallashtirish imkoniyatini beradi.

3. Xodimlar bilim doni: Xojalik korxonalarida ishlaydigan xodimlar eksport logistikasi sohasida yuqori bilim va tajribaga ega bo'lishi lozim. Ularga mahsulotlarni to'plash, qaytarish, paketlash va transport qilish jarayonlarini samarali bajarishning qanday bo'lishini tushuntirish kerak.

4. Sifatni ta'minlash: Eksport logistikasi, sifatli mahsulotlarni chiqarish jarayonlarini ta'minlayishi kerak. Mahsulotlar taxminan vaqtida yetkazib berilishi, ularning yaxshi saqlanishi va xavfsizligi muhimdir.

5. Xalqaro moliya tizimlari: Eksport logistikasining samaradorligini oshirish uchun xalqaro moliya tizimlariga kirish imkoniyati muhimdir. Bu, valyuta kurssining barqarorligini ta'minlash, tovarlarni eksport qilish uchun kreditlar olish va shuningdek xalqaro savdo shartnomalariga rioya qilishni o'z ichiga oladi.

Eksport logistikasi, xojalik korxonalarining mahsulotlarini dunyoning farqli qit'alariga samarali tarzda yetkazib berish imkoniyatini beradi. Bu esa ularning iqtisodiy rivojlanish va daromad olishlari uchun katta ahamiyatga ega bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Urokboyevich, T. S. (2021). TURIZMNING MAMLAKAT IJTIMOIIYIQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(4), 1128-1132.
2. Бауэрсокс Д. Логистика. Интегрированная цепь поставок. — М.: -Бизнес, 2001.
3. Владимиров С.А. Мировая транспортная система и логистика: основные направления развития //Региональная экономика и управление: электронный научный журнал // Номер журнала: №2 (46), 2016
4. Желябин И.В. Доставка от двери до двери/ Бюллетень транспортной информации. 2011. № 5. с. 21. – URL: http://www.dap.ane.ru/_PRIVATE/Fapo/htm.
5. Зарькова А.Г. Как выбрать экспедитора//Международный бизнес в России 2010 г. №3. С.42
6. Зеленец М.В. Экспедирование грузов в транспортных компаниях/ Международный бизнес России. 2012 г. №3. С.39